

Ю. М. Дмитрієнко
(Харківський університет мислі
ім. Н. П. Дмитрієнко - О. Є. Уколової)

Орієнтири удосконалення перехідного українського суспільства: соціальна держава і соціальна правосвідомість

Сьогодення негломонно вимагає активного застосування історичних традицій державотворення як істинного орієнтира метального саморозвитку, які актуально ідентифіковані у намаганнях української спільноти здавна рухатись у напрямку до створення справжньої соціальної держави де, за нашим контекстом, існує соціальна справедливість та високий цикл соціальної активності традиційної, ментально структурованої правової свідомості.

Зазначимо, що поняття "соціальна держава" є надзвичайно багатогранним. Воно розглядається, насамперед, як правова категорія та філософсько-правова (методологічно-правова) категорія. У нашому контексті поняття "соціальна держава" є статичною якістю процесуального права - правової свідомості як різновиду соціального відбиття (В.О.Чефранов), з високим циклом соціальної активності правової свідомості та її спадкоємності, яка, в свою чергу, є соціологічною властивістю статичного права, а девіантна правосвідомість - суспільною його властивістю, що зберігають у вітчизняній правовій традиції сталі структурні архетипи україноментальної етнотрадиції (= національної самосвідомості) як активні зони розвиткового тяжіння трансгресивних трансформацій правових рефлексій як рефлексій правової свідомості - аттрактори синергетичного розвитку соціальної держави. Поняття "соціальна держава" було запроваджено до наукового обігу Л. Штайном у 1850 р., проте активна теоретична розробка цієї проблеми розпочалася в першій половині ХХ ст. Ідеологічною основою "соціальної держави" стали погляди англійського правознавця і економіста Дж. Кейнса,

який обґрунтував необхідність державного **втручання** в соціально-економічну сферу з метою запобігання економічним кризам, безробіттю, підвищення добробуту населення через перерозподіл доходів між різними соціальними групами, правового захисту соціально незахищених верств населення.

Великий внесок у розробку проблеми соціальної держави як статичного змісту високого циклу соціальної активності правової має зробили зарубіжні вчені Дж. Гелбрейт, Д. Белл, Р. Дарендорф, Дж. Ролс, Е. Хармс, Ф. Нойман, Г. Еренберг, К. Еспін-Андерсен, Е. Хубер, Г. Цахсер, В. Цаф, А.Фукс, М.Спикер, Ф. Шміттер, С. Козловські, Д. Катрайт, Ф. Костле, Р. Тітмус, Ч.Лебо, Г. Хартвіг, М. Ніхаус, Г. Хаферкамп, В. Абендрот, К.Ленк, Г.Браун та ін. Дослідженню політико-правових чинників формування соціальної держави присвятили свої праці А. Хікс, Дж.Місра, Танг Нах Нг та ін. Вплив соціально-економічного розвитку на політико-правову систему став предметом дослідження Д. Істон, Х.Лінц, М. Доган, С. Ліпсет. У російській політико-правовій та методологічно-правовій науці пострадянського періоду теоретичні аспекти проблеми соціальної держави розглядають Г. Авінцова, С.Алексєєв, К. Гаджієв, Б.Краснов, Е. Лукашова, Т. Мацонашвілі, В. Мілецький, Н. Римашевська та ін. Формальний аналіз функцій соціальної держави у контексті форми правової свідомості здійснювали такі українські дослідники як В. Аверьянова, В. Бабкіна, М. Михальченко, А. Пойченко, М. Орзіх, П. Рабінович, Ю. Римаренко, Ю. Шемшученко, Ю.М. Дмитрієнко, І.В. Дмитрієнко, М. Шульга та ін. У той самий час слід визнати, що якщо з різних теоретичних формулюваннях громадянського суспільства і правової держави у вітчизняній літературі є багато досліджень, що заслуговують на увагу, то концепції соціальної держави розроблені явно недостатньо. Наприклад, дослідження правової держави не враховують виникнення поліджерельних передумов трансформації ліберальної правової держави в соціальну, правову. Ми принципово пов'язуємо ці переумови з концептуальними функціями, роллю та значенням української правової свідомості, яка є девіантною, яка здавна приречена створювати власну конкретно-історичну спадкоємність як

спадкоємність конкретно-історичного процесуального права, створюючого конкретно-історичну специфіку праворефлексивного руху української спільноти до справжньої соціальної держави.

Т.В.Іванова
Сумський державний університет

Національна та гендерна ідентифікація

Ідентифікація є важливим механізмом формування особистості. В ідентифікаційному процесі тісно пов'язані образні та когнітивні компоненти. Ідентифікація може здійснюватись як процес приписування самому собі рис даної соціальної групи (когнітивний аспект) або в ототожненні з суб'єктивними образами зовнішнього світу (образна ідентифікація).

Релігійно-філософська форма ідентифікації передбачає засвоєння особистісного образу "ідеальної людини", яка широко представлена в міфології, етичних трактатах, художній літературі тощо. Релігійно-філософські образи мають стабільний, нормативний та повчальний характер. Це образи богів, героїв епосу, балад, казок, які орієнтовані на те, щоб бути об'єктом захоплення та наслідування. Крім того, в релігійно-філософських образах втілені етнокультурні традиції та загально-людські цінності. Таким чином, в результаті релігійно-філософської ідентифікації у людини формуються загальні смисложиттєві та національно-культурні орієнтації.

Ідеологічна форма ідентифікації представлена у вигляді сукупності соціальних ідей, теорій та поглядів, що формують канон "суспільно-позитивної" людини, виходячи з інтересів певних класів та соціальних груп. Ідеологічні образи формуються шляхом цілеспрямованої реконструкції соціальної дійсності та наділення реальних історичних суб'єктів міфологічними рисами.

Психологічно-побутова форма ідентифікації здійснюється в процесі повсякденного життя. Вона відбувається в процесі